

Mot öststaten?

I Finland har nyligen framlagts ett förslag till domstolsreform, som kan väntas för lång tid framåt väcka genljud inte bara där utan också i många andra länder, särskilt då i de andra nordiska. Skulle förslagen genomföras tillhör nämligen Finland inte längre de nordiska rättsstaternas krets utan har accepterat ett folkdomstolssystem efter ryskt mönster.

Förslaget har utarbetats av två representanter för vänstern, varav en bär den värnadsbjudande titeln justitieråd och den andra den mera tidsenliga titeln »lagstiftningsdirektör». De båda herrarna vill – i korthet sagt – att domstolarna skall ställas under effektiv demokratisk övervakning. Medborgarnas likställighet inför lagen kan inte tryggas om inte domstolarna förs in i den allmänna demokratiseringsprocessen, heter det. Därför vill de att domarna skall utses endast på viss tid – antingen av centrala eller lokala politiska instanser. Underdomstolarna skulle bestå av en yrkesdomare och två lekmän, och domstolarnas utslag skulle grundas på omröstning. Lekmännen skulle också väljas politiskt och ofta bytas ut.

I förstone tror man inte sina ögon. Men mönstret klarnar snabbt. Detta är nämligen i princip det sovjetryska folkdomstolssystemet. Dess syfte är som bekant att garantera det statsbärande kommunistiska partiet en absolut kontroll över rättsskipningen. Montesquieus maktfördelningslära med dess starka tonvikt på domstolarnas självständighet är en borgerlig styggelse i kommunistiska ögon.

Det kan invändas att vi i Sverige också

haft politiskt valda domare, nämligen på sin tid borgmästare och rådmän, och att våra nämndemän fortfarande är det. Vår för skulle inte ett system med folkvalda domare, utsedda för begränsad tid, kunna fungera. I vissa delar av USA har man folkvalda domare. Svaret är att ett sådant system kan tänkas fungera med tillräcklig rättssäkerhet, men endast om man har politiskt självständiga överinstanser, som kan garantera denna rättssäkerhet. Verklig politisk självständighet hos domaren förutsätter emellertid att han är utnämnd på livtid och inte kan avsättas annat än för brott. Den kommunistiska bockfoten sticker fram i förslaget att man skall göra början med att utse de högsta domstolarnas och hovrätternas presidenter endast på viss tid. Meningen är att även överinstanserna skall politiseras.

Tanken är sålunda att domstolväsendet skall göras till politiskt vapen i händerna på en härskande statsmakt. Finland skulle i så fall få börja om från början i strävandena att skapa en rättsordning av västerländsk karaktär.

Naturligtvis är det långt mellan förslag och beslut. Men det är oroande att president Kekkonen tycks ha samma uppfattning om rättssamhällets funktion som tvåmannakommittén. Han har i vart fall uttalat att domstolarna borde vara politiskt ansvariga och att domarnas ämbets tid borde begränsas.

Att Finland ligger djupare inne i slagskuggan från öster än vad vi i Sverige ännu gör utesluter inte att vi snart kan få se liknande reformtankar också hos oss. Lus-

ten att experimentera i vad man påstår vara demokratisk riktning är så stark hos våra socialdemokrater att det är bäst att vara beredd på överraskningar.

Justitieministerns strävanden att socialisera advokatväsendet är ett exempel på sådana tvivelaktiga experiment. Ett annat är det i riksdagens elfte timme genomdrivna socialdemokratiska hugskottet att utreda frågan hur omfattande äganderätten till vad som finns under den ägda markytan skall vara. Här öppnar sig ett

rikt fält – eller skall vi säga rikt djup – för socialistisk juridisk teknik. Det kan förutspås att vad lagråd, domstolar och rättsvetenskap till äventyrs har att anföra i saken kommer att vara av underordnad betydelse för justitieminister Geijer och statsrådet Lidbom. Efter att vi i Sverige i ett årtusende hämtat våra rättsliga ideal och konstruktioner ur västerländsk rättskultur förefaller våra styresmän numera vända blicken österut.

Pärmar för årgång 1971

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08-21 00 49, eller genom insättning av kronor 9:30 (inkl. moms och porto) på postgiro 7 27 44—6.